Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
De heer J. van Essen
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 45

e-mail postbus@eerstekamer.nl

datum *27 oktober 2026*
betreft *Vragen over evaluatie van de Nitratenrichtlijn*
ons kenmerk *182806*

Geachte heer Van Essen,

De leden van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) hebben met belangstelling kennisgenomen van de evaluatie van de Nitratenrichtlijn zoals gepubliceerd door de Europese Commissie op 15 juli 2026.[1] De leden van de fractie van de **BBB** hebben naar aanleiding hiervan een aantal vragen en opmerkingen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de BBB

De leden van de fractie van de BBB onderschrijven het belang van schoon grond- en oppervlaktewater. Tegelijkertijd moet de evaluatie duidelijk maken of de huidige Europese regels effectief, proportioneel en uitvoerbaar zijn. De gevolgen voor agrarische bedrijven, voedselproductie en de plattelandseconomie moeten daarbij volwaardig worden meegewogen.

Doeltreffendheid van de richtlijn

Vraag 1

Kunt u aangeven welke concrete verbeteringen in de Nederlandse waterkwaliteit sinds de invoering van de Nitraatrichtlijn aantoonbaar aan deze richtlijn zijn toe te schrijven? Welk deel van de resterende waterkwaliteitsproblemen wordt veroorzaakt door landbouw, en welk deel door andere bronnen?

Vraag 2

Erkent u dat de Europese evaluatie onderscheid moet maken tussen lidstaten en regio's, omdat bodemsoort, klimaat, hydrologie en landbouwpraktijk sterk verschillen? Bent u bereid zich hiervoor in Europees verband in te zetten?

Vraag 3

[1] SWD(2026)234 - Commission Staff Working Document: Evaluation of the Nitrates Directive (Council Directive 91/676/EEC).

Kunt u aangeven welke wetenschappelijke onderbouwing er bestaat voor de generieke norm van maximaal 170 kilogram stikstof uit dierlijke mest per hectare? Is onderzocht of een bedrijfsspecifieke norm, gebaseerd op aantoonbare milieuprestaties, dezelfde of betere waterkwaliteit kan opleveren?

Vraag 4
Bent u bereid om, voorzover lopend onderzoek hierin niet voorziet, een onafhankelijke wetenschappelijke analyse te laten uitvoeren naar de voorwaarden waaronder differentiatie naar grondsoort, gewas, klimaat en gebied mogelijk is zonder toename van ammoniakemissies? En ook waar die ruimte binnen de huidige richtlijn al bestaat en waar aanpassing van de richtlijn nodig zou zijn?

Nederlandse uitvoering en regionale verschillen
Vraag 5
Welke concrete oorzaken verklaren volgens u dat de nitraatdoelen in het zuidelijke zand- en lössgebied niet overal worden gehaald? Wordt daarbij voldoende onderscheid gemaakt tussen grondsoort, weersomstandigheden, grondwaterstand, gewaskeuze en bedrijfsvoering?

Vraag 6
Hoe voorkomt u dat Nederlandse boeren worden beperkt vanwege verontreiniging die mede afkomstig is uit andere bronnen of uit het buitenland? Is de bijdrage van deze bronnen voldoende afzonderlijk gemeten en vastgesteld?

Vraag 7
Bent u bereid bij de Europese Commissie aan te dringen op een vergelijking van de wijze waarop lidstaten de Nitraatrichtlijn uitvoeren, inclusief de gebruikte meetmethoden, normen en uitzonderingen? Kan deze vergelijking inzichtelijk maken of Nederland verdergaande nationale eisen hanteert dan andere lidstaten?

Vraag 8
Hoe beoordeelt u de gevolgen van de huidige regels en het vervallen van de derogatie voor de concurrentiepositie van Nederlandse melkveehouders en andere grondgebonden landbouwbedrijven ten opzichte van boeren in andere EU-lidstaten?

Vraag 9
De Raad voor regelgevingstoetsing van de Commissie vroeg om een beoordeling van de effectiviteit van de richtlijn onder verschillende lokale omstandigheden. De Commissie antwoordt dat de beschikbare gegevens een gedetailleerde beoordeling per lidstaat niet toelaten en dat dit niet het doel van de evaluatie was.[2] Deelt u de conclusie dat de evaluatie daarmee geen antwoord geeft op de vraag wat in Nederland, per grondsoort en gebied, nodig en mogelijk is? Wilt u in deze kennis voorzien, en zo ja, hoe?

[2]SWD(2026)234, pg. 112.

Achtste actieprogramma en doelsturing

Vraag 10

De BBB-fractie in de Tweede Kamer heeft gewezen op de risico's van het voorgenomen achtste actieprogramma, waaronder mogelijke verslechtering van de waterkwaliteit en extra emissies.[3] Hoe worden deze effecten in de Europese evaluatie betrokken en welke lessen trekt u hieruit voor het toekomstige mestbeleid?

Vraag 11

Bent u bereid bij de uitwerking van het achtste Actieprogramma aantoonbaar rekening te houden met de effecten op het verdienvermogen van agrarische bedrijven, werkgelegenheid, voedselproductie en de regionale economie? Hoe worden deze effecten onafhankelijk doorgerekend voordat maatregelen worden vastgesteld?

Vraag 12

Kunt u uiteenzetten hoe doelsturing binnen de Nitraatrichtlijn meer ruimte kan krijgen, zodat boeren worden beoordeeld op aantoonbare resultaten voor bodem en water in plaats van uitsluitend op generieke middelvoorschriften?

Vraag 13

Bent u bereid zich ervoor in te zetten dat bedrijven die aantoonbaar goede milieuprestaties leveren, onder controleerbare voorwaarden worden vrijgesteld van generieke voorschriften die voor hun bedrijf niet noodzakelijk zijn? Welke ruimte biedt de huidige richtlijn daarvoor en welke aanpassing zou eventueel nodig zijn?

Vraag 14

Hoe voorkomt u dat maatregelen voor waterkwaliteit leiden tot een toename van ammoniak, lachgas of andere emissies? Worden de effecten op water, bodem, lucht, natuur en klimaat integraal beoordeeld voordat nieuwe maatregelen worden ingevoerd?

Mestbenutting, innovatie en circulaire landbouw

Vraag 15

Welke mogelijkheden ziet u om de Europese regelgeving zo aan te passen dat goedgekeurde Renure-meststoffen en andere veilige, circulaire meststoffen ruimer kunnen worden toegepast, zonder dat de waterkwaliteit achteruitgaat?

Vraag 16

Bent u bereid binnen de evaluatie te pleiten voor meer ruimte voor innovatieve bemestingstechnieken, precisiebemesting en bedrijfsspecifieke nutriëntenbalansen, mits onafhankelijk wordt aangetoond dat deze methoden de milieudoelen halen?

Vraag 17

---

[3] Inbreng voor schriftelijk overleg van de Tweede Kamerfractie BBB bij het achtste actieprogramma Nitraatrichtlijn.

De Commissie erkent dat meer dierlijke mest op grasland op niet-uitspoelingsgevoelige gronden in het algemeen niet leidt tot een significante toename van nitraatuitspoeling naar het grondwater.[4] Zij plaatst daarbij kanttekeningen over eutrofiëring, cumulatieve effecten en ammoniak. Ook stelt zij dat niets lidstaten belet om bedrijven gedifferentieerd te behandelen naar lokale omstandigheden, het feitelijke verontreinigingsrisico en de milieuprestatie van het bedrijf.[5]
Welke ruimte ziet u op grond hiervan voor verplichte doelsturing in het achtste Actieprogramma, daar waar de grondwaterproblematiek het grootst is?

Kosten, rechtszekerheid en Europese herziening
Vraag 18
Kunt u aangeven of de kosten van de Nitraatrichtlijn voor agrarische ondernemers en overheden afgezet zijn tegen de aantoonbare milieubaten? Kunt u deze kosten en baten voor Nederland inzichtelijk maken, uitgesplitst naar bedrijfstype en regio?

Vraag 19
Kunt u aangeven hoe de economische en sociale gevolgen van generieke beperkingen, waaronder bedrijfsbeëindiging, verlies van werkgelegenheid en gevolgen voor toeleveranciers en lokale voorzieningen, worden meegenomen in de evaluatie?

Vraag 20
Bent u bereid te pleiten voor een Europese herziening waarbij doelen voor waterkwaliteit leidend blijven, maar lidstaten meer ruimte krijgen voor een gebiedsgerichte en resultaatgerichte uitvoering? Zo nee, waarom niet?

Vraag 21
Kunt u aangeven welke mogelijkheden de evaluatie biedt om de samenhang tussen de Nitraatrichtlijn, de Kaderrichtlijn Water en andere Europese milieuregels te verbeteren en tegenstrijdige effecten van maatregelen te voorkomen?

Vraag 22
Kunt u aangeven welke concrete Nederlandse voorstellen u naar aanleiding van de evaluatie bij de Europese Commissie zal indienen, op welke termijn u dat doet en hoe u de Eerste Kamer over de Nederlandse inzet en de voortgang van een eventuele herziening informeert?

De leden van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zien met belangstelling uit naar uw reactie en ontvangen deze graag uiterlijk binnen vier weken na dagtekening van deze brief.

Hoogachtend,

[4] SWD(2026)234, pg. 420.
[5] SWD(2026)234, pg. 72.

G.J. Oplaat
Voorzitter van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit